

Autor: (1) Djelzga Alija-Selmanović, MA; (2) Benjamina Londrc, MA

Institucija: Pravni fakultet, Univerzitet u Travniku

E-mail: djelzga.alija@pffe.edu.ba; benjamina.londrc@pffe.edu.ba

ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA KROZ PRIZMU POVELJE EVROPSKE UNIJE O TEMELJNIM PRAVIMA

Sažetak

U savremenom dobu postoji veliki broj konvencija i deklaracija koje proklamuju širok korpus ljudskih sloboda i prava koje su većinom nastale i dobile univerzalni značaj tek nakon Drugog svjetskog rata. Korpus proklamovanih i garantiranih ljudskih prava je danas vrlo širok, te obuhvata od ličnih, građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih, kulturnih prava te u novije vrijeme i prava na zaštitu od tehnološkog razvitka, prava stranaca i izbjeglica. Posebno važnu ulogu u zaštiti ljudskih prava ima Povelja Evropske unije o temeljnim pravima koja je usvojena 07. decembra 2000. godine u Nici od strane predstavnika Evropskog vijeća, Komisije i Parlamenta i koja proklamira politička, građanska, ekonomska i socijalna prava. Već u preambuli Povelje se naglašava pravo na dostojanstvo, Povelja proklamuje ovo pravo kao temeljnu vrijednost na kojem cijela Unija (EU) počiva, te ističe da je Unija svjesna svojeg duhovnog i moralnog naslijeđa. Prema Povelji Evropska Unija se temelji na nedjeljivim, univerzalnim vrijednostima slobode, jednakosti i solidarnosti, garantuje se jednakost svih građana pred zakonom i zabranjuje se svaki vid diskriminacije na osnovu spola, rase, boje kože, etničkog ili socijalnog porijekla, genetskih osobina, jezika, vjere ili uvjerenja, političkoga ili bilo kakvoga drugog mišljenja, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja, invalidnosti, dobi ili spolnog usmjerenja. Cilj rada je predstaviti trajne vrijednosti Povelje u svjetlu zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda kao jednog od osnovnih uvjeta za pristup Evropskoj Uniji.

Ključne riječi: Ljudska prava, Evropska unija, Povelja o temeljnim pravima Evropske unije, zaštita.

1. Uvod

Analizirajući ljudske slobode i prava na evropskom tlu neophodno je posebnu pažnju posvetiti tekstu *Povelje o temeljnim pravima Evropske unije*. Godine 1999. tokom zasjedanja Evropskog vijeća u Kölnu je odlučeno da se sva prava i slobode, koje su na snazi u Evropskoj uniji, sakupe na jednom mjestu. Naredne godine, 2. decembra je usvojen prijedlog Povelje o temeljnim pravima EU od strane tijela kojeg su sačinjavali predstavnici vlada država članica, predstavnici Komisije, evropskih parlamentaraca i nacionalnih parlamenata, te predstavnici Evropskog suda pravde (ECJ) u ulozi posmatrača. U izradi Povelje je učestvovalo 15 predstavnika šefova država i vlada, 16 predstavnika Evropskog Parlamenta i 1 predstavnik Komisije, predstavnici nacionalnih parlamenata te u ulozi posmatrača i predstavnici određenih evropskih institucija. Ova skupina predstavnika je formirala zasebno tijelo pod nazivom Konvent ili Konvencija. Povelja je usvojena od strane predstavnika Evropskog vijeća, Parlamenta i Komisije 7. decembra 2000. godine u Nici. Cilj rada je predstaviti trajne vrijednosti Povelje u svjetlu zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda kao jednog od osnovnih uvjeta za pristup Evropskoj Uniji. U naučnoj i stručnoj literaturi objavljenoj u Bosni i Hercegovini analizi povelje posvećeno je malo pažnje i iz tog razloga se rad temelji prvenstveno na izvornom tekstu normativa. Metode rada koje su se primjenjivale u istraživanju i pomoću kojih se obrađivao predmet teme, te ostvario cilj i ponudili odgovori na postavljena pitanja su sljedeće: 1. hronološka metoda 2. vanjska i unutrašnja kritika izvora koje su korištene utvrđivanja samog teksta Povelje. Metoda unutrašnje kritike dovela je do zaključka da Povelja predstavlja važan izvor za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u Evropskoj Uniji.

1.1. Sadržaj Povelje

Povelja je sačinjena od Preambule i sedam poglavlja u kojem je sadržano 54 člana koji su strukturirani po sljedećem redosljedu:

- Preamble (Preambula)
- *Chapter I* – *Dignity* (Poglavlje I – Dignitet) – čl. 1-5
- *Chapter II* – *Freedoms* (Poglavlje II – Slobode) – čl. 6-19
- *Chapter III* – *Equality* (Poglavlje III – Jednakost) – čl. 20-26
- *Chapter IV* – *Solidarity* (Poglavlje IV – Solidarnost) – čl. 27 – 38
- *Chapter V* – *Citizens rights* (Poglavlje V – Prava građana) – čl. 39 - 46
- *Chapter VI* – *Justice* (Poglavlje VI – Sudska zaštita) - čl. 47 - 50
- *Chapter VII* – *General provisions* (Poglavlje VII – Opće odredbe) – čl. 51 - 54

U Povelji su proklamovana prava i slobode prve i druge generacije odnosno, građanska i politička prava te ekonomska i socijalna prava. U Preambuli Povelje je iskazan i primarni razlog i cilj usvajanja Povelje koji se ogleda u tome da su narodi Evrope usvojili ovu Povelju u cilju stvaranja još većeg jedinstva među njima, te kako su riješeni da dijele mirnu budućnost zasnovanu na zajedničkim vrijednostima. U daljem tekstu Preambule, Povelja se direktno poziva i reafirmiše prava koja proizilaze iz ustavnih tradicija i međunarodnih obaveza koje su zajedničke za države članice, iz Ugovora o Evropskoj uniji, Ugovora Zajednice, Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, društvenih povelja koje je Zajednica i Vijeće Evrope usvojila, te iz slučajeva sudske prakse Suda pravde Evropskih Zajednica i Evropskog suda za ljudska prava.

O zaštiti prava koje Povelja proklamira objašnjava član 53. da Povelja ne dopušta tumačenja svojih odredbi kojim bi se išlo ispod standarda u smislu postojećih međunarodnih akata o zaštiti ljudskih prava i sloboda, kao ni odgovarajuće ustavne prakse država članica.

2. Značaj Povelje

Značaj Povelje nalazi se prvenstveno u legitimaciji Unije i njenih rezultata. Obaveza Unije je poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda, što je u mnogome osigurano i garantovano implementacijom Povelje o temeljnim pravima EU. Povelja predstavlja potvrdu i dodatnu zaštitu ljudskih prava i temeljnih

sloboda koju su definisale i odredile Opća deklaracija o pravima čovjekaⁱ i Evropska konvencija o pravima o zaštiti ljudskih prava i temeljnih slobodaⁱⁱ. Poseban doprinos shvatanju značaja Povelje i afirmaciji ljudskih prava u Evropskoj Uniji dao je profesor Petar Bačić koji ističe da su: „u samom tekstu nabrojana osobna, politička i socijalna prava od kojih neka u određenom vidu predstavljaju novine, a uz njih i nova prava: pravo na zaštitu osobnih podataka, pravo na zaštitu radne sredine, kao i zaštita od eksperimenata sa genetskim materijalima. Prema shvatanju evropskih parlamenaraca temeljna prava postaju ključna komponenta identiteta EU. Usko povezana s pitanjem evropskog državljanstva, Povelja kao katalog temeljnih prava shvata se kao dodatna garancija državljanima članica EU-a“ⁱⁱⁱ Za poštovanje načela Povelje nadležan je Evropski sud pravde sa sjedištem u Luxembourg-u.

Nakon usvajanja Povelje, ECJ je odlučio da će prilikom donošenja svojih odluka koristiti Povelju kao svojevrsan „vodič“ i time je otvoren proces harmonizacije minimuma pravne zaštite u EU. Prema mišljenju Bačića Povelja predstavlja prvi korak prema evropskom ustavu.^{iv}

3. Nadzor nad ostvarivanjem Poveljom proklamovanih prava

Agencija za osnovna prava EU^v je obrazovana krajem 2006. godine uz saglasnost Vijeća Evrope. Glavni zadatak Agencije je da vrši nadzor nad ostvarivanjem prava građana proklamovanih u Povelji. Početak obavljanja svog zadatka je bio predviđen za januar 2007., no počela je sa radom tek u martu 2007. godine. Nadležnost Agencije je prikupljanje objektivnih, pouzdanih i uporedivih podataka o ostvarivanju i poštivanju osnovnih prava u državama članicama, te pružnje informacija institucijama EU i državama članicama. Također Agencija može, na zahtjev institucija EU i država članica, zauzimati stavove o određenim pitanjima i davati preporuke. Međutim, glede nadzora, djelokrug Agencije je ograničen na osnovna prava ne obuhvatajući pitanja poštivanja ljudskih prava u vezi sa djelovanjem organa unutrašnjih poslova, odnosno povodom djelovanja policije i pravne saradnje nadležnih organa u krivičnim stvarima.^{vi} Ovo rješenje je naišlo na mnogobrojne kritike, prvenstveno nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava.

4. Povelja i Lisabonski ugovor

Povelja je 2004. godine inkorporirana u tekst Evropskog ustava kao njegov sastavni dio, preciznije *drugi dio ustava*^{vii}, i time joj je trebala biti data veća pravna snaga. Međutim, Ustav je na referendumima održanim u Francuskoj i Nizozemskoj 2005. godine doživio neuspjeh i time se onemogućilo ukorjenjivanje Povelje kao pravno obavezujućeg akta Unije te time Nela Popović zaključuje da „[...] se nije razvila šira svijest među građanima Unije o Povelji kao aktu Unije koji će im zajamčiti bolju zaštitu ljudskih prava i olakšati pristupanje EZ-a^{viii} Evropskoj konvenciji [...] time je i politički cilj „promicanja vidljivosti i snage zaštite ljudskih prava u Evropskoj uniji“ izražen u Preambuli Povelje ostao neostvaren.“^{ix} Datum 13. decembra 2007. godine dolazi do potpisivanja Lisabonskog ugovora od strane lidera država članica u težnji da se nakon neuspjeha Ustava poveća demokratski legitimitet Unije. Komisija u svom mišljenju o revidiranju Osnivačkog ugovora navodi da je jedan od ključnih ciljeva Reformskog ugovora veća demokračičnost, transparentnost, učinkovitost, jačanje solidarnosti, sigurnosti te prava pojedinca kao građanina Unije. Predsjednici Komisije, Parlamenta i Vijeća Unije su dan prije potpisivanja Lisabonskog ugovora potpisali Povelju i javno su izrazili želju da se Povelja učini pravno obavezujućom za institucije Unije. To znači da kad Evropska unija predlaže ili provodi neki

ⁱ Opća deklaracija o pravima čovjeka. (1948). UN, vidi u: <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=src3> (30.11.2015.)

ⁱⁱ Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. (1951). Vijeće Evrope, vidi u: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_BOS.pdf.

ⁱⁱⁱ Bačić, P. (2005). *Ustav za Evropu (2004.) i značaj konstitucionalizacije ljudskih prava*. Vidi u: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 42, 105-119.

^{iv} Ibid.

^v Agencija za osnovna prava EU

^{vi} Vidjeti više u: Misita, N. (2007). *Osnovi prava Evropske unije*. Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 289.

^{vii} Bačić, P. (2005). *Ustav za Evropu (2004.) i značaj konstitucionalizacije ljudskih prava*. Vidi u: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 42, 105-119.

^{viii} Evropskih zajednica.

^{ix} Popović, N. (2008). *Politika ljudskih prava Evropske Unije: razvoj i izazovi za budućnost*. Zagreb: Centar za evropske studije Fakulteta političkih znanosti Zagreb, br. 2., 2-19.

zakon, mora poštovati prava navedena u Povelji, isto moraju činiti i države članice kad primjenjuju zakone EU-a.^x Dopunjenim člankom 6. Ugovora o Evropskoj uniji propisuje se da će Povelja imati jednaku pravnu snagu kao i Osnivački ugovori i da će Unija pristupiti Evropskoj konvenciji, no njene definirane nadležnosti Osnivačkim ugovorom se neće proširivati ni mijenjati.^{xi} U Lisabonskom ugovoru se izričito navodi da Povelja ni na koji način ne proširuje ovlasti unije određene ugovorima te da se njom nije stvorilo niti jedno novo pravno načelo koje već nije sadržano u pravnom poretku EU. Prema riječima Nele Popović: „Povelja je najprije donešena kao samostalni i neobavezujući akt o čijoj pravnoj snazi je trebala odlučiti Međuvladina konferencija i Konvencija o budućnosti Evropske unije 2004. - koja je poslije donešena kao Evropski ustav.“^{xii}

Za razliku od Ustava koji je integrisao Povelju u svoj tekst, Lisabonski ugovor je ne integriše, već se ona odvaja kao zaseban dokument. Ovaj potez se smatra *političkim ustupkom*^{xiii} na simboličkoj razini u kojem se željela građanima prikazati razlika između Reformskog i Ustavnog ugovora i time pravdati izostanak referenduma. No, odvajanje Povelje od osnivačkog ugovora u dvije različite cjeline jeste samo formalan potez, jer će Povelja stupiti na snagu zajedno sa Lisabonskim ugovorom i imat će istu pravnu snagu kao i ugovori. Također je ustupak pravljen u odnosu na Ustavnu koncepciju u vidu prihvatanja rezervi dvaju država koji su regulisani Protokolom o primjeni Povelje na Poljsku u Ujedinjeno Kraljevstvo. Ove dvije države su izuzete iz nadležnosti Evropskog suda.

5. Protokol br. 30 Ujedinjeno Kraljevstvo – Poljska

Glavni cilj Protokola Ujedinjenog Kraljevstva je da limitira zadiranje ekonomskih i socijalnih prava, propisane Poveljom, u nacionalno-pravni sistem Ujedinjenog Kraljevstva. Ovo ograničenje se odnosi na prava radnika i kolektivno pregovaranje, socijalnu sigurnost, zdravstveno osiguranje i pristup servisima od sveopćeg ekonomskog interesa. Član 52(6) dodaje da će se kompletan izvještaj uzimati od nacionalnih prava i prakse kao što je navedeno u Povelji. Protokol 30 sadrži 2 odredbe. One su:

1. Član 1(1) koji navodi da Povelja ne proširuje nadležnosti Evropskog suda Pravde ili bilo kojeg suda i tribunala u Ujedinjenom Kraljevstvu, Poljskoj ili Češkoj Republici.
2. Član 1(2) navodi da ako se želi proširiti odredba Povelje koja se odnosi na nacionalno pravo i praksu, onda će Ujedinjeno Kraljevstvo, Poljska i Češka Republika primijeniti tu odredbu u mjeri u kojoj te propise unutrašnje pravo i praksa prepoznaje^{xiv}.

Kao dodatak ovim odredbama Ujedinjeno Kraljevstvo je insistiralo da se usvoji Protokol na Lisabonski ugovor koji je naknadno privukao pažnju Poljske. Češka Republika, koja je od ranije imala Deklaraciju na Lisabonski ugovor je ovime dobila argument da bi izvukla korist iz Protokola Ujedinjeno Kraljevstvo – Poljska kada naredne države članice budu potpisivale ugovor. Engleski teoretičari se pitaju *da li Protokol proizvodi ograničeno isključivanje iz Povelje u korist nekih određenih država članica (Poljska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Češka Republika) ili pak jednostavno pojašnjava ujednačeni učinak Povelje na sve države članice.*^{xv} Teoretičari smatraju da tekst Protokola nije u potpunosti jasan. Naime, navode da je činjenica da su Poljska i Ujedinjeno Kraljevstvo istaknute u nazivu Protokola i u preambuli i u svakom članu. Osim toga u 11-tom recitalu gdje „potvrđuje“ da Protokol nema utjecaja na promjenu Povelje „na ostale države članice“^{xvi} ali se stoga može tumačiti kao posebna primjena ili status Poljske i Ujedinjenog Kraljevstva. No, kao moguće objašnjenje se može uzeti to da su one poželjnije države: „koje su zatražile pojašnjenje nego li države u kojima Povelja ima niži stupanj primjene“. Vlada Ujedinjenog Kraljevstva je uvjerena da je Protokol zapravo pomoć u razumijevanju (i ograničavanju) primjene Povelje. Član 1. Protokola propisuje da Povelja „ne proširuje sposobnosti Suda pravde Evropske Unije, ili nekog drugog suda ili arbitra...Ujedinjenog Kraljevstva, da utvrđuje da li su prava, regulacije ili administrativne odredbe, praksa ili postupci Ujedinjenog Kraljevstva nekonzistentni sa

^x *Vaš vodič kroz lisabonski ugovor.* (2009). Brussels: Evropska komisija Opća uprava za tisak i komunikacije, Publikacije B-1049, 10.

^{xi} Ibid.

^{xii} Popović, N. (2008). *Politika ljudskih prava Evropske Unije: razvoj i izazovi za budućnost.* Zagreb: Centar za evropske studije Fakulteta političkih znanosti Zagreb, br. 2., 2-19.

^{xiii} Vidjeti više u: Đurđević, Z. (2008). *Lisabonski ugovor: prekretnica u razvoju kaznenog prava u Evropi.* Zagreb: Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, Vol.15., br. 2., 1077.-1127.

^{xiv} Kaczonowska, A. (2011). *European Union Law – second edition.* Routledge: Oxon, 254.

^{xv} Biondi, A., Eeckhout, P. & Riplez, S. (2012). *EU Law and Lisbon.* Oxford: Oxford University press, 167.

^{xvi} Ibid, 168.

temeljnim pravima, slobodama i načelima^{xvii}“. Naime, Član 1(1) Protokola jasno daje do znanja da Povelja ne može sama od sebe dodati nove kompetencije sudovima u Poljskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu ili Uniji, no to ne umanjuje njihove već postojeće kompetencije. Lord Goldsmith je istakao bit na vrlo jednostavan način: „Povelja reflektira samo postojeća prava, temeljna prava će i dalje imati efekta na Ujedinjeno Kraljevstvo, kao i na sve ostale države članice – kao što je to oduvijek bilo“^{xviii}

6. Protokol Ujedinjeno Kraljevstvo – Irska

Protokol iz područja sloboda, sigurnosti i pravde također može imati implikacije na provedbu Povelje u Ujedinjenom Kraljevstvu. Protokol izuzima Ujedinjeno Kraljevstvo i Irsku iz mjera koje su usvojene pod Naslovom V trećeg dijela Ugovora o Funcionisanju Evropske Unije. To znači da Ujedinjeno Kraljevstvo sudjeluje u područjima sloboda, sigurnosti i pravde na temelju *mjera – po – mjera* razmatrajući svaki zakonodavni prijedlog po meritumu. Doslovna primjena Člana 51. sugerira da Ujedinjeno Kraljevstvo ne treba biti obavezno prema Povelji na tim instancama. No, ako je Povelja obavezna za primjenu unutar djelokruga EU, onda je odgovor manje jasan. Engleski autori smatraju da pravosuđe Ujedinjenog Kraljevstva i zakonodavstvo unutrašnjih poslova trebaju razmotriti da ostanu u djelokrugu prava EU, čak i pod okolnostima kada se Ujedinjeno Kraljevstvo nije opredijelilo za mjere Unije^{xix}.

7. Nova ljudska prava propisana u Povelji

Povelja sadrži 54 člana koja su svrstana u šest poglavlja. Povelja je dopunjena sa Memorandumom o obrazloženju. Prava koja su sadržana u Povelji uključuju tzv. „klasična“ politička i građanska prava (npr. pravo na život član 2., pravo na privatnost član 7., i pravo na pravično suđenje član 47.), ekonomska, socijalna i kulturna prava (pravo na preventivnu zdravstvenu zaštitu član 31., pravo na poštene i pravedne uvjete rada član 31.) No, neka prava jasno odražavaju zahtjeve na području zaštite ljudskih prava koje su postavljene nedavnim razvitkom nauke i društva. Kao npr. *pravo na integritet osobe* (član 3.) eksplicitno uključuje zabranu engueničke prakse. Neka prava koja su sadržana u poglavlju o građanskim pravima se odnose samo na građane Evropske Unije npr. *pravo glasa i kandidature na izborima za Evropski Parlament* (član 39.), *pravo na diplomatsku i konzularnu zaštitu* (član 46.), dok druge odredbe poglavlja se mogu odnositi na osobe sa prebivalištem u nekoj od država članica – *pravo na pristupa dokumentima* (član 42.) i *pravo na peticiju Evropskom Parlamentu* (član 44.). Državljanstvo EU je definirano kao sljedeće: „svaki državljanin države članice je i državljanin Unije“ i on „uživa dvojno državljanstvo“^{xx}: kako nacionalno tako i Evropsko državljanstvo koje on ili ona slobodno koristi sa svim pravima i dužnostima koje mu pripadaju. U isto vrijeme *pravo glasa i kandidature na općim izborima za Evropski Parlament, pravo na peticiju, pravo obraćanja i dobijanja odgovora od Evropskih institucija na vlastitom jeziku* znače veoma važnu stepenicu prema aspektu interakcije sa građanima u odnosu na zahtjevajuću transparentnost i demokratsku legitimnost.

8. Zaključak

Povelja o temeljnim pravima EU predstavlja regionalni instrument zaštite ljudskih prava na nivou Evropske unije koji prvi put u historiji Unije u jednom dokumentu objedinjuje katalog političkih, građanskih, ekonomskih i socijalnih prava svih građana i osoba sa prebivalištem u Evropskoj Uniji. Iako je prošla trnovit put od proglašenja do pravno obavezujućeg dokumenta, Povelja objedinjuje katalog ljudskih prava i sloboda koji se trebaju poštivati i primjenjivati u pravu Evropske Unije. Povelja proklamira novi spektar zagarantovanih ljudskih prava kao što su: *pravo na integritet osobe, pravo glasa i kandidature na izborima za Evropski Parlament, pravo na diplomatsku i konzularnu zaštitu, pravo na pristupa dokumentima, pravo na peticiju Evropskom Parlamentu*. Navedena nova prava su većim dijelom vezana isključivo za građane Evropske unije. Izuzetak je napravljen glede Poljske i Ujedinjenog Kraljevstva i Češke Republike, jer ove države članice

^{xvii} Protocol on the application of the Charter of fundamental rights of the European Union to Poland and to the United Kingdom, 17.12.2007. Official Journal of the European Union, <http://eurlex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=ojc:2007:306:0156:0157:en:pdf> Datum pristupa: 05.03.2015., 11.12h.

^{xviii} The Rt Hon Lord Goldsmith QC. *The Charter of Fundamental Rights: speech to BIICL*. Datum pristupa: 15.11.2008. Biondi, A., Eeckhout, P. & Riplez, S. (2012). *EU Law and Lisbon*. Oxford: Oxford University press, 170.

^{xix} Ibid.

^{xx} *Encyclopedia of Human Rights – Volume 1*. (2009). Editor in chief David P. Forsy. Oxford: Oxford University press, 196.

nisu željele usvojiti sistem ljudskih prava proklamiranih Poveljom jer, kako smatraju pojedini autori^{xxi}, bi se morale odreći, ili pak promijeniti neka nacionalna stajališta o vjerskim pitanjima ili pristupu prema manjinama. Stoga, njih obavezuje sudska praksa Evropskog suda ali ne i temeljna prava Povelje. Krajnji cilj Povelje je da prava koje ona proklamira budu više prepoznatljiva i vidljiva. No, sada kada nacionalni sudovi i Sud pravde moraju uzeti u razmatranje Povelju, ona će služiti u svrši pomaganja u slučajevima gdje se reguliraju pitanja iz domena prava Evropske Unije.

9. Literatura

Biondi, A., Eeckhout, P. & Riplez, S. (2012). *EU Law and Lisbon*. Oxford: Oxford University press.

Kaczonowska, A. (2011). *European Union Law – second edition*. Routledge: Oxon.

Bačić, P. (2005). *Ustav za Evropu (2004.) i značaj konstitucionalizacije ljudskih prava*. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 42, 105-119.

Misita, N. (2007). *Osnovi prava Evropske unije*. Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo.

Popović, N. (2008) *Politika ljudskih prava Evropske Unije: razvoj i izazovi za budućnost*. Centar za evropske studije Fakulteta političkih znanosti Zagreb, stručni članak, br. 2., Zagreb, 2-19.

Vaš vodič kroz lisabonski ugovor. (2009). Brussels: Evropska komisija Opća uprava za tisak i komunikacije, Publikacije B-1049, 10.

Đurđević, Z. (2008). *Lisabonski ugovor: prekretnica u razvoju kaznenog prava u Evropi*. Zagreb: Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol.15., br. 2., 1077.-1127.

Borchardt, K.D. *Abeceda prava Evropske unije*. Zagreb: Ured za publikaciju Evropske unije.

Misita, N. (2009). *Evropska unija institucije*. Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Gasmi, G. (2010). *Pravo i osnovi prava Evropske unije*. Beograd: Univerzitet Singidunum.

Euroinfocentar. Datum pristupa: 18.10.2015. u 12:23h. Preuzeto sa: <www.euinfocentar.ba/page.php?q=61>

Direkcija za Evropske integracije, Povelja o osnovnim pravima Evropske unije. Datum pristupa: 18.10.2015. u 14:45h. Preuzeto sa: <www.dei.gov.ba/dokumenti/?id=4795>

Abeceda prava Evropske unije. Datum pristupa: 20.10.2015. u 09:55h. Preuzeto sa: <www.hina.hr/EUdoc/articles-Abeceda_prava_Evropske_unije_hr-1323622253.pdf>

European Court of Human Rights. Datum pristupa: 22.10.2015. u 09:35h. Preuzeto sa: <www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/CCC3C900-67F1-4ED1-8FDBD9FF05F63E8E/0/HRV_FRA_CASE_LAW_HANDBOOK.pdf>

EnterEurope - Vodič kroz informacije o Europskoj uniji. Datum pristupa: 24.10.2015. u 13:27h. Preuzeto sa: <www.entereurope.hr/page.aspx?PageID=24>

^{xxi} Vidjeti više u: Borchardt, K.D. *Abeceda prava Evropske unije*. Zagreb: Ured za publikaciju Evropske unije, 28

Encyclopedia of Human Rights – Volume 1. (2009). Editor in chief David P. Forsy, Oxford: Oxford University press.

European Parliament, Charter of Fundamental Rights. Datum pristupa: 24.10.2015. u 15:08h. Preuzeto sa: <www.europarl.europa.eu/charter/default_en.htm>.

EU Charter of Fundamental Rights. Datum pristupa: 25.10.2012. u 10:11h. Preuzeto sa: <www.eucharter.org/>

Protocol on the application of the Charter of fundamental rights of the European Union to Poland and to the United Kingdom, 17.12.2007. Official Journal of the European Union. Datum pristupa: 05.03.2015., 11.12h. Preuzeto sa: <<http://eurlex.europa.eu/lexuriserv/lexuriserv.do?uri=oj:c:2007:306:0156:0157:en:pdf>>

The Eu Charter: are we in or out. Rosalina English, UK Human Rights Blog. Preuzeto sa: <<http://ukhumanrightsblog.com>> Datum pristupa: 04.05.2015. u 13.32h.

Authors: (1) *Dželžga Alija-Selmanović, LL.M.*, (2) *Benjamina Londrc, LL.M.*

Institution: *Faculty of Law, University of Tarnik*

E-mail: *djelzga.aliya@pfsk.edu.ba; benjamina.londrc@pfsk.edu.ba*

THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS THROUGH THE PRISM OF THE CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS OF THE EUROPEAN UNION

Abstract

In modern times, there is a number of conventions and declarations which proclaim the broad corpus of human rights and freedoms which are mostly created and got universal significance only after the Second World War. Corpus of proclaimed and guaranteed human rights is now very broad, and includes the personal, civil, political, economic, social, cultural rights, and in recent times and the right to the protection from technological development, the rights of foreigners and refugees. An especially important role in protecting human rights has the EU Charter of Fundamental Rights which was adopted on 07 December 2000 in Nice by the representatives of the European Council, Commission and Parliament, and which proclaims political, civil, economic and social rights. The preamble of the Charter stresses the right to dignity; the Charter proclaims this right as a fundamental value on which the entire Union (EU) rests and points out that the Union is aware of its spiritual and moral heritage. According to the Charter, the European Union is founded on the indivisible, universal values of freedom, equality and solidarity, guarantees the equality of all citizens before the law and prohibits any form of discrimination based on sex, race, color, ethnic or social origin, genetic features, language, religion or belief, political or any other opinion, membership of national minority, property, birth, disability, age or sexual orientation. The purpose of this paper is to present the permanent values of the Charter in the light of human rights and fundamental freedoms as one of the main conditions for EU accession.

Keywords: Human rights, European Union, Charter of Fundamental Rights of the European Union, protection.